

BUITEN

17^E JAARGANG N°. 46

ZATERDAG 17 NOVEMBER 1923.

Foto A. T. Visser.

DE VOORGEVEL VAN HET STADHUIS TE LEEUWARDEN.

Redacteur: Mr. A. LOOSJES.

INHOUD:

DE WITTE PRIESTER VAN SIVA (23), DOOR BURTON E. STEVENSON	BLZ. 542
HET STADHUIS TE LEEUWARDEN, DOOR G. V., GEÏLLUSTREERD	BLZ. 541, 544—546
DE VREDE VAN HET MAERLAND EN HET DEURTJE VAN „BREECAMP'S APOTHEEK”, DOOR A., GEÏLL. BLZ. 546—547	
WAAR IK VAN HOUD (GEDICHT), DOOR D. A. POSTEMA	BLZ. 546
WAAK- EN VERDEDIGINGSHONDEN, DOOR L. S.	547
ONTVANGEN BOEKEN	BLZ. 547 EN 552
BRUGGE (SLOT), DOOR RO VAN OVEN, GEÏLL. BLZ. 548—552	
GERRIE, (SLOT) DOOR J. VAN DER VEEN	BLZ. 550

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

Men geveve alles wat de Redactie of de Administratie van dit weekblad betreft te adresseeren aan de Uitgevers Scheltema & Holkema's Boekhandel, Rokin 74—76, Amsterdam, met de toeroeging: „Voor de Redactie” of „voor de Administratie van het Weekblad Buiten”. Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht ook achter op de foto's.

De uitgevers verzoeken beleefdelyk dit blad te noemen als men naar aanleiding van eene advertentie, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.

Tevens gelieve men achter op de foto's duidelijk aan te geven, wat te voorstellen.

Afzonderlijke nummers: Prijs 40 cts.

DE WITTE PRIESTER VAN SIVA

23) door BURTON E. STEVENSON.

H IJ rilde en stond een oogenblik naast mij in den tuin te staren. Toen keerde hij zich glimlachend naar mij toe. „Wij hebben vannacht een knap stukje werk gedaan,” zei hij, „zelfs al pakken wij Silva niet. Ik denk dat Miss Vaughan nu wel van idee zal veranderen omtrent die Priesteres van Siva!” „Maar, Godfrey,” vroeg ik, „wat is er gebeurd? Wat deed zij hier binnen? Wat —” Hij legde mij door een handbeweging het zwijgen op. „Dat weet ik niet. Maar zij zal het ons vertellen als zij bijkomt. Ik hoop maar dat zij Silva zullen pakken. Dat zou de overwinning volkomen maken.” Hij zweeg, want een auto kwam de oprijlaan in, en even later zagen wij de schittering der acetyleenlampen. Toen riep een stem naar ons toe: „Hallo! zal ik boven komen?” „Bent u het, dokter?” vroeg Godfrey uit het raam leunend. „Ja”. „Komt u dan dadelijk boven naar Miss Vaughans kamer”. Wij ontmoetten hem bij de trap. „O, bent u het!” zei hij, ons herkend. „Wat is er nu weer gebeurd?” „Het is Miss Vaughan — zij is half gestikt”. „Maar hoe bent u hier binnengekomen?” „Het hek was open,” antwoordde Hinman, „ik ben dus recht doorgereden. Is Miss Vaughan hier binnen?” En toen Godfrey knikte, opende hij de deur en sloot ze weer zachtjes achter zich. „Open!” herhaalde Godfrey, mij aanstarend. „Open! Dan is Silva langs dezen weg gevlucht!” „Ja, ja!” gaf ik toe. „Hij had den sleutel. Hij was het, die mij uitliet”. „En het hek achter je sloot?” „Ja — ik hoorde den sleutel omdraaien”. Zonder een woord te spreken, rende Godfrey de trap af. Beneden ontmoetten wij Simmonds. „Wij hebben de tuinen doorzocht,” zei hij, „maar wij hebben niemand gevonden. Ik heb mijn mannen daar geposteed. Ik heb om meer mannen getelefoneerd en het hoofdbureau op de hoogte gebracht”. „Hij is niet in het park,” zei Godfrey. „Hij is door het hek gevlucht”. En hij vertelde van Hinmans ontdekking. „Ik

zal een net over de heele Bronx spannen,” zei Simmonds. „Ik begrijp niet hoe iemand, gekleed zooals hij, kan ontsnappen.” En hij liep snel weer naar de telefoon. „Nu, wij kunnen niets doen,” zei Godfrey, „wij kunnen dus best een poosje rusten. En hij ging de bibliotheek binnen en liet zich in een stoel neervallen. Ik volgde hem, maar terwijl ik ging zitten en de kamer rondkeek, zag ik iets dat mij bliksemsnel overeind deed springen. Een gedeelte van de lambrizeering was naar voren gedraaid en erachter stond de deur der brandkast open. In een oogwenk lag ik op mijn knieën ervoor, tastte naar de gesloten lade, trok ze open en rende ermee naar de tafel. De vijf pakken bankpapier waren weg. „Wat is er, Lester?” vroeg Godfrey naast mij. „Er was — vijftig duizend dollar — in geld — in deze lade,” antwoordde ik, trachtend samenhangend te spreken. Godfrey nam de lade uit mijn handen en doorzocht den inhoud. „Ja, en het is er nu niet,” zei hij en zette de lade weer in de brandkast. „Ga zitten, Lester.” En hij drukte mij weer in mijn stoel en wierp zichzelf in een andere. „Ik wou dat ik wist waar Vaughan zijn whisky bewaarde!” mompelde hij en streek woest met zijn handen door zijn haar. „Dat wordt zelfs mij te sterk!” Hij bleef een oogenblik zwijsend naar de open brandkast staren. „Wat mij verbaast,” peinsde hij, „is de moed van den man, die op zulk een oogenblik zich ophoudt om die combinatie te stellen. Stel je voor wat dat zeggen wil, Lester; om een combinatie te stellen, moet iemand koel en rustig zijn”. „Een man die gedurende die scène boven onbewegelijk kon blijven zitten,” zei ik, „heeft moed voor alles. Niets dat Silva doet, kan mij hierna meer verbazen!” „Ik ben benieuwd hoe hij de combinatie wist?” „Ik was er zeker van dat hij ze wist. Ik moest Miss Vaughan beletten ze mij te vertellen”. „Nu, hij heeft daardoor zijn kans op ontsnapping verminderd. Elke minuut die hij besteedde voor die brandkast, verminderde die kans. Aha, hier is Simmonds! Wat dunkt je daarvan, Simmonds?” voegde hij erbij en wees op de brandkast. „Senor Silva heeft zich op zijn vlucht even opgehouden om 50.000 dollar in bankpapier uit de brandkast te nemen om zijn reiskosten te betalen”. Simmonds liep naar de brandkast en keek ernaar. „Vijftigduizend?” herhaalde hij. „In bankpapier”. „Maar Vaughan moet wel heel dwaas geweest zijn al dat geld hier te houden”. „O, dat weet ik niet. Het is een veilige brandkast en uitstekend verborgen”. „k Zal je vertellen wat ik geloof,” zei ik, „ik geloof dat hij het plan had Silva het geld te geven. Ge weet dat hij hem een millioen wilde schenken — heeft het hem per testament nagelaten.” „Silva nam dus alleen wat hem toekwam, he?” zei Godfrey lachend. „Nu, ik hoop dat je hem te pakken krijgt, Simmonds.” Op dit oogenblik kwam dokter Hinman binnen met een vreemde, opgewonden uitdrukking op zijn gezicht en schitterende oogen. „Hoe is zij, dokter?” vroeg Godfrey. „Morgenochtend zal zij geheel in orde zijn. Zij is nog erg zenuwachtig en ik heb haar een slaapdrank ingegeven en gewacht tot hij zijn uitwerking had gedaan.” Godfrey keek hem onderzoekend aan. „Heeft zij u iets verteld?” vroeg hij. „Niet veel,” zei Hinman, „ik wilde haar niet laten spreken. Maar zij heeft mij genoeg verteld om mij één ding te doen begrijpen — dat zij het dapperste meisje is, waarvan ik ooit heb gehoord of dat ik ooit heb gekend”. „Wat bedoelt u?” „Ik bedoel,” riep Hinman met schitterende oogen, „dat zij in dit huis is gebleven en het grootste gevaar heeft getrotseerd uit liefde voor Swain; ik bedoel dat wanneer hij wordt vrijgesproken — zooals nu zeker het geval zal zijn — zij degene zal zijn die zijn onschuld aan het licht brengt; ik bedoel dat wanneer de ware moordenaar veroordeeld wordt, zij het zal zijn die het bewijs hier heeft gezocht — en gevonden!” Zijn stem was schrill van opwinding, en zijn gezicht trok alsof hij nauwelijks zijn tranen kon bedwingen. „Wacht een oogenblik, dokter,” zei Godfrey. „Niet te snel. Welk bewijs?” Als antwoord wierp Hinman hem iets toe. Godfrey ving het op en staarde een oogenblik vol verbazing ernaar. Toen sprong hij met een half verstikten kreet overeind, liep naar het licht en hield het voorwerp dicht eronder. „Bij alle goden!” riep hij uit met een stem even schrill als die van Hinman. „de vingerafdrukken!”

VIJF-EN-TWINTIGSTE HOOFDSTUK.

DE MET BLOED BEVLEKTE HANDSCHOEN.

Ik weet niet wat ik verwachtte te zien, toen ik uit mijn stoel opsprong en over Godfrey's schouder keek, maar zeker iets meer opmerkelijks dan het vuile, grafelde ding, dat hij in zijn hand hield. Het was schijnbaar een gewone

gummi handschoen, zooals chirurgen soms gebruiken, en hij was gescheurd en gekreukeld alsof er om gevochten was. Toen herinnerde ik mij, dat ik hem in Miss Vaughans vingers geklemd had gezien en ook hoe de vingers zich krampachtig hadden samen getrokken, toen Godfrey getracht had hem weg te nemen, alsof zij instinctmatig trachtte het vast te houden zelfs in het aangezicht van den dood. „Maar ik begrijp het niet,” zei Simmonds. „Wat heeft dat ding te maken met de vingerafdrukken?” „Kijk!” zei Godfrey en hield den handschoen zoo dat de vingertoppen in het volle licht lagen. ☒ Toen zag ik dat op het einde van iederen vinger een reepje gummi was geplakt, ongeveer een duim lang en half zoo breed; en mij verder voorover buigend, zag ik dat de oppervlakte van elk dezer strookjes bedekt was met een ingewikkeld patroon van uiterst fijne lijntjes. „Vervalschte vingerafdrukken! Dat is wat nieuws op het gebied der misdaad, nietwaar Simmonds?” zei Godfrey, opgewonden lachend. ☒ Simmonds nam den handschoen op, haalde zijn vergrootglas uit zijn zak en onderzocht nauwkeurig de vingertoppen. „Geloof je dat dit Swains vingerafdrukken zijn?” vroeg hij ongelovig. „Daar ben ik zeker van. Kijk, het is de rechterhand; kijk naar den duim — je ziet dat het een dubbele draai is, wacht tot wij ze naast Swains eigen afdrukken leggen en je zult zien dat zij volmaakt overeenkomen, lijn voor lijn. Ja, en kijk naar die vlekken. Weet je wat dat voor vlekken zijn, Simmonds? Dat is bloed. Hebt u de vlekken gezien, dokter?” „Ja”, zei Hinman, „ik geloof dat het bloedvlekken zijn. Dat is gauw genoeg onderzocht.” „Wiens bloed is het?” vroeg Simmonds en ik kon zien dat zelfs zijn onverstoortbaarheid was geschokt. „Nu”, antwoordde Godfrey glimlachend, „de wetenschap is tot nu toe niet in staat het bloed van schepsels te herkennen; maar ik zou wel willen wedden dat het Swains bloed is. Mijn idee is dat Silva het bloed voor de vingerafdrukken heeft gekregen van den bebloeden zakdoek, dien Swain waarschijnlijk heeft verloren, toen hij uit het priëel vluchtte en dien Silva heeft opgeraapt en naast den stoel heeft laten vallen, nadat hij hem gebruikt had, als een nieuw bewijsstuk.” „Dat is een logische redeneering,” gaf Hinman toe met een snellen hoofdknik, „maar wat ik niet begrijp is hoe hij deze reproducties heeft gemaakt.” Godfrey ging weer zitten en keek eenige oogenblikken peinzend naar den handschoen. Toen keerde hij zich naar mij toe. „Waar is dat boek met de vingerafdrukken, waarvan je sprak, Lester?” vroeg hij. ☒ Ik ging naar de boekenkast en haalde het te voorschijn, Godfrey nam het aan en begon snel de bladen om te slaan. „Swains naam staat op den bladwijzer,” zei ik en hij keek er in en kwam toen op de plaats waar de bladzijde was geweest. „Dat herinnert mij er aan,” zei Hinman met een beschaamd glimlachje, „dat ik een heel mooie theorie had gemaakt om die verdwenen pagina te verklaren. Ik was er nog al heel trotsch op! Ik ben blij dat ik daarmee Miss Vaughan niet van het juiste spoor heb gebracht!” „Ik ook,” erkende Godfrey, „want het is waarschijnlijk juist die verdwenen bladzijde, die Miss Vaughan haar eerste idee van de waarheid heeft gegeven. Misschien was het zuivere inspiratie — of misschien wist zij dat Silva vingerafdrukken kon reproduceeren. Wij zullen het vernemen als wij haar verhaal hooren. In elk geval is het een knappe truc — en gemakkelijk genoeg als je maar weet hoe je het doen moet.” „Als het ei van Columbus,” zei ik. „Precies. Elke truc is gemakkelijk als je hem achterstevoren uitwerkt. Stel je eens voor, Simmonds,” voegde hij er lachend bij, „welke moeilijkheden de politie te overwinnen krijgt als dergelijke handschoenen mode worden bij de inbrekers.” Simmonds kreunde treurig. „Je hebt ons nog niet verteld hoe hij het heeft gedaan,” zei hij. „Kijk,” zei Godfrey langzaam, „het kan op verschillende wijzen gebeuren. In de eerste plaats moet men een goed stel vingerafdrukken hebben om te reproduceeren. Dat heeft Silva uit het album gehaald. Hij kon de matrijzen maken door ze in hout of in metaal te snijden; maar daarvoor zou een expert noodig zijn — en bovendien vermoed ik dat het Silva te langzaam zou gaan. Hij had een vluggere manier dan deze — misschien door ze over te brengen op een plaat van zink of koper en ze dan uit te bijten met een zuur. Als hij eenmaal de matrijs heeft, behoeft hij er slechts een mengsel van india-rubber in te persen en dan de rubber te verwarmen tot ze hard wordt — evenals een rubber stempel wordt gemaakt. Het heele proces duurt dan slechts een paar uur.” Simmonds haalde diep adem. „Het is misschien heel eenvoudig,” zei hij, „maar die kerel is toch een genie. Hij is veel te

slim om los te loopen. Wij moeten hem pakken!” „Van één ding kan je verzekerd zijn,” antwoordde Godfrey. „Je zult het moeilijker vinden hem te pakken dan om hem te laten ontsnappen! Hij zal niet in je armen loopen! Hier is de handschoen — pas er goed op. Hij beteekent Swains vrijspraak. En nu is er nog iets dat ik wil zien voor wij naar bed gaan. Laten wij eens een uitstapje naar het dak maken.” „Naar het dak? Waarvoor?” vroeg Simmonds, terwijl hij den handschoen in zijn zakdoek wikkelde en in zijn zak stak. „Ik weet immers hoeveel je van vuurwerk houdt!” antwoordde Godfrey glimlachend en liep naar de deur. „Ik heb niet het flauwste idee waarover ge praat,” zei Hinman, „maar ik ben zoo nieuwsgierig als een oude vrouw — en ik houd ook van vuurwerk!” „Ga dan mee,” zei Godfrey lachend, en hij ging ons voor de trap op. Aan het eind van den gang zagen wij bij het licht van Godfrey's lantaarn een derde trap, en toen wij het onder-einde hadden bereikt en omhoog keken, zagen wij de sterren boven ons schitteren. „Aha!” zei Godfrey, „dat dacht ik wel. Het tooneel was gereed gemaakt, het scherm kon opgetrokken worden en toen verscheen de prima donna niet. De schurk ging haar dus zoeken, vond haar met den handschoen in de hand en begon haar te smoren, toen onze tijdige tusschenkomst hem stoorde. Mijne heeren, ik kan u een interessante demonstratie beloven. Hoe noemde Miss Vaughan het ook, Lester?” „Een astrale zegening,” zei ik. „Ja, juist!” zei Godfrey en ging ons voor de trap op. ☒ Boven was een breed valluik dat open stond, en wij stapten door de opening op het dak. Hier was een verhooging gemaakt van ongeveer acht vierkante voet, met een lage leuning er omheen. Godfrey's lantaarn liet zijn licht over de planken glijden en toen wenkte Godfrey ons, bij hem op de verhooging te komen. „Gaat hier in een rij staan,” zei hij, „met het gezicht naar het westen. Strekt uw armen ten hemel en richt uw blikken op deze groote ster hier boven. Vooruit, dokter,” drong hij aan, toen Hinman aarzelde. „Wij trachten een astralen bezoeker over te halen ons een visite te brengen en daarvoor zijn vereende krachten noodig.” Wij bleven een oogenblik zwijgend staan met onze armen boven ons hoofd en ik kon hooren hoe Godfrey voorzichtig zijn voeten over de planken van den vloer schoof. „Wat is dat!” riep Simmonds, want uit de duisternis aan onze voeten was een zacht gezoem gekomen als van een vogel, die zijn vleugels uitslaat. „Kijk!” riep Hinman, „kijk!” Hoog boven onze hoofden verscheen een lichtpunt, werd helderder en gloeide staalblauw. Een oogenblik bleef het daar hangen, toen werd het steeds helderder en ik wist dat het neerdaalde. Het kwam steeds lager tot het juist boven ons in de lucht zweefde; toen ontplofte het in millioenen vonken en verdween. ☒ Een oogenblik sprak niemand; toen hoorde ik Hinman's stem, die beslist onvast klonk. „Wat is dat?” vroeg hij. „De Duizend-en-een-Nacht?” „Neen,” zei Godfrey, „het is slechts de kunstgreep van een der slimste bedriegers, die ooit leefden. Neem den lantaarn, Simmonds, en laten wij zien hoe het werkt.” Hij ging op zijn knieën liggen, terwijl Simmonds hem bijlichtte, en ik zag dat er een gat in den vloer was, ongeveer drie duim in doorsnee. Godfrey tastte een oogenblik voorzichtig eromheen en vond toen, met een zachten kreet van triomf, iets dat hij met zijn vingers kon grijpen, gaf een scherp ruk en lichtte een stuk van den grond met scharnieren op — ongeveer achttien vierkante duim groot. „Houd nu het licht bij,” zei hij en stak zijn hand in de opening.

(Wordt vervolgd).

De kanonnengieterij te 's-Gravenhage.

Verbetering.

☒ Het opschrift boven de voordeur van de v.m. Geschutgieterij te 's-Gravenhage, is in het nummer van 3 November j.l., blz. 525, niet geheel juist afgedrukt; bovendien is het slot weggefallen. Het luidt aldus: „Pacis obtinendae et conservandae causa, illustrissimi et praepotentes d.d. Hollandiae Westfrisiaeque ordines hoc armamentarium tormentis bellicis fundendis aedificari curaverunt iacto primo lapide a Jac. Eleman MDCLXV” hetgeen wil zeggen: „Ter wille van het verkrijgen en behouden van den vrede hebben de Edel Hoog Mogende Heeren Staten van Holland en West-Friesland dit arsenaal voor het gieten van krijgsgeschut doen bouwen, zijnde de eerste steen daarvan gelegd door Jac. Eleman in het jaar 1665.”

Foto A. T. Visser.

DE RAADZAAL IN HET STADHUIS TE LEEUWARDEN.

HET STADHUIS TE LEEUWARDEN.

LEEUWARDEN's stadhuis, staande in het midden van de stad, tegenover het vroegere stadhoudelijke hof, is in het jaar 1715 gebouwd naar het ontwerp van den bouwmeester Claes Bockes Balk, een Leeuwarder burger. Het is een streng bouwwerk waarvan de uiterlijke decoratieve versiering beperkt is tot de op den voorgrond tredende middenpartij. De stoep met de zandsteen omlijsting van de hoofdtoegang, met het bovengelegen venster, hierdoor tot een geheel gemaakt, en de gootlijst met het fronton zijn versierd. Verder zijn de vormen van den gevel zoo eenvoudig mogelijk gehouden. Het gebouw met zijn plint van natuursteen, die helaas evenals al het zandsteenwerk dik onder de verf zit, maakt een deftigen indruk. De onder het gebouw aanwezige kelders zijn overwelfd. In het fries boven de deuromlijsting staat: „Pace et Justitia”. Op de cartouche boven het middenraam stond vroeger de volgende inscriptie: „Den eersten April 1715 heeft zijne hoogheid den Heere Willem Carel Hendrik Friso Prince van Oranje en Nassau, erfstadhouder en Capitain Generaal van Friesland &c. &c. &c. den eersten steen aan dit stadshuis gelegd, oud 3 Jaaren en 7 maanden.” Aan weerszijden van het middenraam staat op een voetstuk een beeld, rechts stelt voor de Vrijheid, links de Welvaart. Dit beeldhouwwerk is gemaakt door den Leeuwarder beeldhouwer Gerbrand van der Haven. Rondom het gebouw loopt eene Dorische gootlijst. Boven het vooruitspringend middengedeelte vindt men een zandsteen fronton, waarin een beeldgroep, voorstellende de godin der wijsheid, rustende met de linkerhand op een schild met het stadswapen, terwijl aan de linkerzijde de Wet en de Gerechtigheid zijn voorgesteld en rechts de Voorzienigheid. Dit beeldhouwde fronton is vervaardigd door den Leeuwarder beeldhouwer Pieter Nauta. Het gebouw eindigt in een forsch, met leien gedekt dak, waaruit in het midden een achtkante toren oprijst met een looden afdekking, waarop ter bekroning een windvaan met het wapen der stad. De klokken in dezen toren zijn afkomstig van het klokkenspel dat vroeger in den Nieuwetoren hing en na afbraak daarvan werd bewaard op den zolder van het stadshuis. De naald van het dak wordt op de einden afgesloten door een forschen schoorsteen. Door de voordeur binnentredende, komt men in de met marmer bevloerde vestibule met een fraai

bewerkt gestucadoord plafond. Dit plafond met in het midden het stadswapen, werd in 't jaar 1724 voltooid door Joseph Barbarius en Gio Batista Albisetti. Aan weerszijden van de vestibule vindt men vertrekken die thans voor de verschillende afdelingen der secretarie in gebruik zijn. Deze bezitten voor het meerendeel nog de oude betimmeringen, al de kleuren zijn niet meer oorspronkelijk en de goede onderdeelen en verhoudingen komen niet meer tot hun recht, door de ondoelmatige en overladen inrichting daarvan. Van het portaal komt men in de door eene boogopening afgesloten traphal, waarin zich de monumentale eikenhouten trap bevindt met de zware leuning rustende op fraai beeldhouwde balusters; aan de muurzijde vindt men eene lambriseering. Deze trap werd gemaakt door Pieter Nauta, den beeldhouwer van het fronton, en B. Dijkstra, een meubelmaker, beide wonende te Leeuwarden. De trap voert ons naar een bordes dat toegang geeft tot de later aangebouwde raadzaal en verder naar de verdieping. Op de verdieping vindt men een ruim voorportaal, even groot als de ondergelegen vestibule. Van dit voorportaal komt men aan den voorgevel, in de burgemeesterskamer, dit was oorspronkelijk de vergaderzaal van het stadsbestuur. In deze kamer is de fraaie betimmering nog aanwezig; boven de lambriseering vindt men voor wandbespanning rijke gobelins, in 1718 hiervoor gemaakt door Alexander Baart; hij ontving voor deze gobelins de som van / 1050. Boven den schoorsteenmantel vindt men een schilderstuk, voorstellende het verbond der unie; dit is door den Leeuwarder schilder Hayema gemaakt die daarvoor met die in de andere schoorsteenen de som van 500 gulden ontving. Achter dit vertrek vindt men eene vergaderzaal, waarin een beschilderd behangsel en eene fraaie schouw. Dit behangsel stelt voor Mozes met de zeventig van het volk Israëls en het is geschilderd door Harmen Breekerk; het is niet voltooid. In het jaar 1760 heeft men aan het raadshuis een nieuw gedeelte gebouwd, in verband met het tekort aan ruimte voor de vergadering van de raad. Dit gebouw, dat met een voorplein, afgesloten door een stadhouderlijk hof. De middenpartij van den gevel wordt gevormd door een deur en raamomlijsting van natuursteen. Boven de deur vond men vroeger de wapens van de com-

missieleden die toezicht hadden op den bouw; deze zijn echter tijdens de omwenteling omstreeks 1790 verdwenen. Op de cartouche boven het middenraam stond volgens „den Tegenwoordigen Staat” vroeger het volgende opschrift: „Den 12e August, 1760 heeft zijn Hoogh. Prins Willem de V. Erfstadhouder. Capt. en Admir. Generaal der vereenigde Nederlanden &c. &c. &c. Den eersten steen van dit gebouw laten leggen, door den Hoogw. Heer R. H. Baron van Hambroick, ter presentie van haare Hoogh. Mevrouw de Prince Douairière &c. &c.”; dit opschrift is thans verdwenen. De gevel wordt afgesloten door eene klassieke gootlijst met Rococo steunklossen. Hierboven vindt men een houten balustrade met in het midden een door Rococo-ornament omgeven wapen van de stad. De op de verdieping gelegen raadzaal was oorspronkelijk alleen verlicht door de drie in den voorgevel aanwezige ramen. In 1830 heeft men naast den schoorsteen tegen den achtergevel ook twee ramen aangebracht. In de raadzaal vindt men een fraaie marmeren mantel met daarboven een in Rococolijst omsloten portret van Princes Maria Louise, in het jaar 1832 geschilderd door den Frieschen schilder W. B. van der Kooi. De wanden zijn geheel betimmerd met eikenhout en met fraai Rococo-ornament versierd. In de paneelvullingen vond men vroeger de geschilderde afbeeldingen van de Friesche stadhouders en de thans nog aanwezige schilderstukken boven de deuren en de witjes boven de groote paneelen. Deze waren geschilderd door de schilders Accama-Reyert en Jelgerhuis. De afbeeldingen van de Friesche stadhouders zijn in 1795 daaruit verwijderd. In 1830 besloot het stadsbestuur om de wanden van de zaal weder te versieren met de afbeeldingen van vorstelijke personen. Langs den op de afbeelding zichtbaren wand vinden we bij het raam thans de afbeelding van Koning Willem I, daarnaast die van Willem II en Willem III. De beide eerste zijn geschilderd door den Leeuwarder schilder W. B. van der Kooi in 1836, die van Willem III door den schilder J. J. G. van Wicheren. Aan den tegenovergestelden wand vinden we de afbeelding van de Koningin-Moeder, geschilderd door den te Leeuwarden geboren schilder C. Bisschop en daarnaast de beeltenis van Koningin Wilhelmina, van den schilder J. H. Jurses. De vier laatste schilderstukken zijn een geschenk van de Voogden van het milde St. Anthoni-Gasthuis te Leeuwarden. Boven de paneelen met de afbeeldingen van de vorstelijke personen vindt men de origineele witjes uit den tijd van den bouw dezer raadzaal. Tusschen de afbeeldingen vindt men aan elken zijwand een tweetal dubbele eiken deuren waarboven schilderstukken, dat boven de linkerdeur stelt voor: de vrijheid, rustende met haren linkerarm op een roer terwijl ze in de hand een scepter houdt, waaraan een lint is bevestigd met het volgende opschrift: „Juste regendo”. In de rechterhand houdt zij een palmtak. Ter rechterzijde van haar vindt men een engel-figuurtje met een passer, links een dito spelende met de verbroken boeien, en boven haar zweeft een engel met de lauwerkranen. Boven de deur, aan den rechterkant der foto, vindt men eene Minervafiguur afgebeeld, rustende met hare linkerhand op een schild waarin 't wapen der stad, in de andere heeft ze een palmtak waarom een lint is geslingerd met het opschrift „Pro Lege et Grege fidelis”. Naast haar ligt een kussen waarop een kroon, een scepter en de wetboeken liggen, onder het lint met opschrift ziet men een engel-figuurtje met de weegschaal, 't symbool der gerechtigheid, terwijl aan haar linkerkant een engel-figuurtje staat dat een lint, bevestigd aan 't zoeven genoemde kussen, vasthoudt. Boven de deuren aan de andere zijde vindt men een vrouwefiguur, voorstellende de overvloed; ze zit op een bundel speren waarom een Engel-figuurtje een band windt, en ze rust met de rechterhand op een hoorn des overvloeds waarom een lint is gewonden met tot opschrift „Antiqua virtute, et fide”. Boven 't vierde stel deuren ziet men een zittende vrouwenfiguur, die de bescherming voorstelt. In de rechter-

Foto A. T. Visser.
GEVEL VAN HET BIJGEBOUW VAN HET STADHUIS
TE LEEUWARDEN, WAARIN ZICH DE RAADZAAL
BEVINDT.

hand heeft ze een zwaard waaraan een lint met 't opschrift: „Securitas publica”. Ze leunt met dezen arm op een schild waarop twee gekruiste geweren, en naast haar ligt een wakende leeuw. In de linkerhand houdt ze een olijftak, waaronder eenige krijgsattributen zijn afgebeeld. Op den voorgrond vindt men een bokaal geplaatst. Het fraai gestucadoorde plafond dezer zaal bevat in het midden een engelenkopje tegen de zonne-

Foto A. T. Visser.
BURGEMEESTERSKAMER IN HET STADHUIS TE LEEUWARDEN.

schijf, waarom een rand van eikeloof, doorweven met takken, waaraan oranjeappelen. Deze rand wordt gedragen door een viertal engelfiguurtjes. In den door fraai Rococo-ornament omlijsten rand met hoekpaneelen vindt men in grijs voorgesteld de gerechtigheid, de voorzichtigheid, de overvloed en het geloof. In 't midden van de zaal vindt men tegen 't plafond de fraaie kristallen kaarsenkroon, thans ingericht voor elektrisch licht, en daaromheen een viertal plafoniers. Aan den wand ziet men naast de deuren de origineele bronzen kaarsenlusters. De oude meubilering is voor 't meerendeel verdwenen en de aankleding van 't geheel is sober gehouden. ☒ Door veranderingen en herstellingen en de op de natuursteen aanwezige verflaag, heeft 't gebouw zoowel in- als uitwendig van zijn schoonheid verloren. Zoo verdween de geslotenheid van den voorgevel in 1816 doordat de ramen met de kleine ruitverdeling werden vervangen door de tegenwoordige. In 1847 werd de oude stoep opgeruimd en moest ze plaats maken voor de tegenwoordige, die versierd is met twee gegoten ijzeren lantaarns, dit geheel doet het gebouw echter geen schade. G.V.

De Vrede van het Maerland, en het deurtje van „Breecamp's Apotheek”.

NEEN, niet over het vredige Brielsche grachtje — dat in zijn naam de herinnering bewaart aan het later met het naburige Den Brielsamen-gesmolten dorp waar de dichter van den Spiegel Historiaal in de 13e eeuw het kostersambt bekleedde — willen wij hier thans spreken, maar over mevrouw van Zeggelen's jongsten roman, welke dien naam draagt 1), een naam die in geen enkel opzicht verband houdt met de stad der Watergeuzen of den vermaarden middeleeuwschen dichter. „Het Maerland” immers is een deftig buitenverblijf in de nabijheid van Heemstede, waaruit de vrede verdreven wordt door wroeging en liefde, maar waarin hij ten slotte weerkert. ☒ Mevrouw van Zeggelen laat haar verhaal spelen in dien gemoedelijken tijd — nog geen eeuw geleden, maar hoe verre schijnt hij ons reeds! — welke volgde op de beroering der Napoleontische periode, en zij weet dien tijd voor ons geestesoog te doen herleven, bijkans alleen door detailschilderingen, waarin zij zich ook thans weer zulk een meesteres toont. Hoe bekoorlijk weet zij ons tal van tafereeltjes te schetsen, in het statige buitenhuis en zijn park, in het huis van tante Anne Bet bij het Spaarne, in de apotheek van vader Breecamp aan het Singel te Amsterdam, met hun degelijke en fraaie oud-Hollandsche aankleding en — niet minder — met hunne vriendelijke bewoners en bewoonsters, die de hoofd- en bijrollen in dit verhaal vervullen en wier omgeving, wier kleedij ons zoo nauwgezet en met zooveel liefde wordt beschreven, dat wij ze vóór ons zouden zien, ook als de schrijfster niet onze verbeeldingskracht was te hulp gekomen door ze ons in een ro-tal teekeningen met vaardige hand voor oogen te stellen. Zóó bekoorlijk dat wij gaarne aan enkele bedenkingen, die zich bij de lezing aan ons opdringen, het stilzwijgen opleggen: wás deze tijd wel

zoo vredig, zoo onbewogen, zoo zonder andere groote emoties dan de dreigende golven van het Haarlemmermeer (lag daar b.v. geen voor dien tijd groot, schatten-verslindend Nederlandsch leger in Noord-Brabant) wàren de menschen van toen wel zoo gemoedelijk en weinig gecompliceerd, is de figuur van ds. Gaselius wel geheel aannemelijk gemaakt, en heeft de schrijfster zich ten opzichte van hem niet te ver laten gaan in haar streven, om door heel dit boek een zachte, vredige atmosfeer te weven? Maar bovendien — van een eigenlijke historische roman is hier geen sprake, al heeft Mevrouw v.Z. klaarblijkelijk op velerlei gebied voorstudies gemaakt óér zij zich tot schrijven zette, en het is zeker niet haar bedoeling geweest ons eene in romantisch gewaad gehulde schets van het geestelijk en maatschappelijk leven in het jaar 1835 te bieden. ☒ Wie zich slechts aangetrokken gevoelt tot psychologische romans, zal in „de Vrede van het Maerland” geen behagen schiepen, maar de velen, die beu zijn van deze ongetwijfeld knappe

maar op den duur beklemmende ontleedkunst, zullen verademend bij het lezen van het verhaal van Jan Evert's en Cecieltjes liefde, waarvoor ons het woord „allerliefst” het meest passende voorkomt. ☒ Uit zich het talent van de schrijfster vooral in detailleering, zij heeft in dit boek bovendien voor een zekere spanning zorg gedragen, die ons bijna tot het einde in onzekerheid doet verkeeren omtrent den afloop. ☒ Wij zijn in de gelegenheid gesteld op de volgende bladzijde een afbeelding te plaatsen van een deurtje, afkomstig uit de apotheek aan het Singel, die de schrijfster voor oogen heeft gestaan bij haar schildering der apotheek van vader Breecamp; wie reeds den roman las, zal het sierlijke deurtje (thans te zien in een apotheek in de Muiderstraat) met belangstelling beschouwen, en opmerken, welk een harmonieus geheel zijn fijne ornamentatie vormt met de tafereeltjes, ons in „de Vrede van het Maerland” voor oogen getoovrd. A.

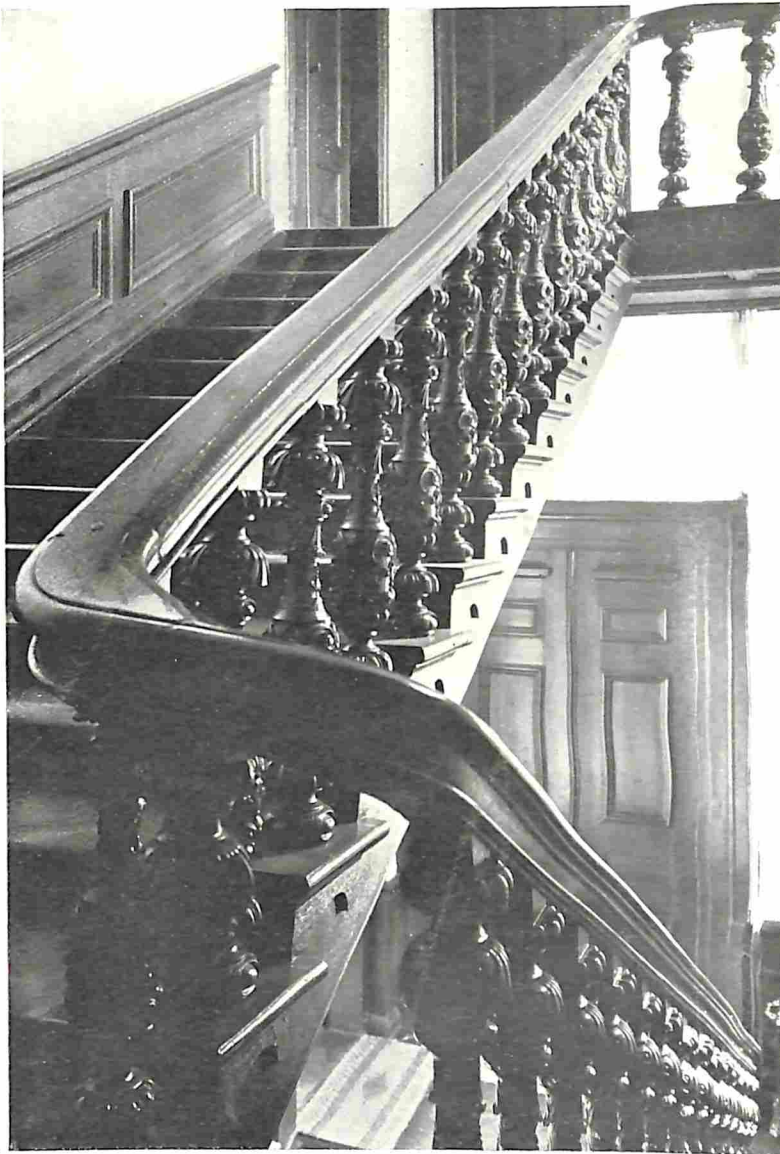

Foto A. T. Visser.

TRAP IN HET STADHUIS TE LEEUWARDEN.

WAAR IK VAN HOUD.

Ik houd van rustig-stille
zomerwegen,
van gouden vergezicht, dat
in het blauw vervlucht,
van zoelen zomerwind, die
langs de bloemen zucht,

de halmen deinen doet in nauw bewegen.

Ik houd van 't leeuwerikje, dat, gestegen
naar hoogre sfeer, zijn lied juicht in de blauwe lucht,
van vlinders, vogels, die in levensdartle vlucht
hun hoogtij viëren in den zonnezegen.

Want daar bij gloed en zang en frissche levensvreugd
wordt 't mij zoo goed en licht; daar zie ik weer verheugd,
de gouden schoonheid van des Levens zonnezijd.

Daar luwt de felheid van datgeen, wat mij ontrust,
daar vind ik stille vree en kalme levenslust,
die mij weer krachten geeft tot nieuwen levensstrijd.

D. A. POSTEMA.

1) Marie van Zeggelen. De vrede van het Maerland. Amsterdam, Scheltema & Holkema's Boekhandel.

Waak- en Verdedigingshonden.

III

DRESSUUR.

MIJN praatje over waak- en verdedigingshonden, in nummer 32 van *Buiten*, eindigde ik met een korte uiteenzetting van de wijze waarop men een waak- en verdedigingshond kan leeren niets aan te nemen van iemand die niet tot de huisgenooten behoort. Dat middel, zeide ik, bestaat hierin, dat men den in dressuur genomen hond een koekje, een stukje vleesch of andere versnapering vóórhoude, hem eraan late ruiken en dan, bij de eerste poging die de hond doet om toe te happen, hem een flinken tik op den neus geve. ☼ Een tweede, meer probaat middel is het volgende: Iemand die niet tot de leden van het huisgezin behoort, biedt den hond een koekje aan; maakt hij aanstalten om ernaar te happen, dan wrijft hij hem, met een stukje natte pruimtabak, vlug over den snuit, dien hij onmiddellijk belikt, zoodat hij iets proeft dat alles behalve lekker is. Twee of drie van dergelijke vermaningen zijn in den regel voldoende om zelfs den domsten hond op zijne hoede te doen zijn, wanneer hem iets wordt aangeboden. ☼ Rest nog om den hond aan het verstand te brengen, dat hij niets van de straat mag opnemen of nog algemeener dat hij buitenshuis hoegenaamd niets eetbaars van den grond mag opnemen. Men begint met hier en daar iets neer te leggen langs den weg en onthoudt natuurlijk de plaatsen, duidt ze desnoods aan door er stokjes bij in den grond te steken, neemt den hond aan de lijn en brengt hem bij de plaatsen waar een versnapering ligt verborgen onder een zeer lichte bedekking. Maakt de hond aanstalten om er naar toe te gaan, dan geeft men een flinken ruk aan den riem en spreekt den hond aan met: Foei! mag niet! Diezelfde les wordt herhaald bij andere verborgen versnaperingen en men houdt het vol tot de hond heeft begrepen dat hij hoegenaamd niets van den grond mag opnemen. ☼ Meer afdoend en sneller werkt de volgende methode, die mij steeds het best is bevallen: De meeste abonné's van „Buiten” zullen wel weten wat musschenklemmen zijn. Welnu, een paar van die musschenklemmen worden onder wat bladeren gesteld en van aas, liefst een stukje gebraden vleesch, voorzien. De dresseur onthoudt natuurlijk goed de plaatsen waar de klemmen staan, maakt, zoodra hij er dicht bij gekomen is, den hond los van de lijn en hij zal gaan zoeken. Lang duurt het niet of hij staat voor een klem; het gebraden stukje vleesch doet hem watertanden, hij draait er even om heen, probeert om het met den poot naar zich toe te halen, doet de veer springen en krijgt een klap die raak is. Als hem die poets op verschillende plaatsen en op verschillende tijdstippen gebakken wordt, dan kunt ge den hond gerust een groote wandeling laten maken langs allerhande lekkers, hij zal er niets van moeten hebben en u kunt er gerust op zijn dat een op die wijze gedresseerde hond niet zal vergiftigd worden. Hebben wij dat bereikt, dan is reeds veel bereikt en kunnen wij eigenlijk gaan denken aan de eigenlijke opvoeding van onzen waak- en verdedigingshond. Die opvoeding kan worden ter hand genomen zoodra de hond goed vijf à zes maanden oud is, daarbij lichamenlijk voldoende ontwikkeld. ☼ Hoe jonger een hond, des te voorzigtiger moeten wij hem behandelen, des te behoedzamer moeten wij er mee omgaan. Dat is dan ook de reden, waarom een nog jonge hond minder snelle vorderingen zal maken, dan een die bijna volwassen is, en als voorbereiding voor

de vele verschillende oefeningen, die hij zal hebben te leeren. laat men hem een tijd lang loopen en ravotten zooveel hem zelf goeddunkt, maar toch steeds onder des meesters toezicht. ☼ Vooraleer echter met die oefeningen te beginnen en onder de oogen van den man, die de dressuur van den hond op zich genomen heeft, leert men hem zich behoorlijk te gedragen, zoolang hij aan de lijn is; bovendien leert men hem zitten-gaan. Op den keper beschouwd is dat feitelijk kinderspel, en toch vormt al dit voorgaande den grondslag, waarop de verdere dressuur moet worden bijgebracht. ☼ Wie een hond goed wil africhten heeft verder ervoor te zorgen dat hij de uit te voeren bevelen niet uitschreeuwe, maar kalm, duidelijk uitspreke. Dat is de eenig goede weg om den te dresseeren hond eraan te gewennen om op te letten en hem te doen verstaan wat van hem verlangd wordt. Wat betreft het opvolgen van

een bevel hetwelk maar ten halve, soms in het geheel niet begrepen werd, moet de dresseur er wel op bedacht zijn, om dat bevel te handhaven, zooals het den hond de eerste maal gegeven werd. Doet hij dat niet, dan raakt het dier de kluts kwijt, weet niet meer wat van hem verlangd wordt, stapelt diensvolgens fout op fout, wordt vaak mishandeld en... totaal bedorven. ☼ Heeft echter de leerling een hem gegeven bevel goed ten uitvoer gebracht, dan is het voor den dresseur zaak om hem duidelijk te maken, dat men tevreden is, en dat wordt gedaan door steeds dezelfde aanmoedigende woorden: „Braaf zoo!” Of „Mooi zoo!”, gepaard met een kloppen op kop of rug, ten teken van tevredenheid. Wordt de leerling beloond en geprezen wanneer hij een bevel goed uitvoert, de straf mag niet achterblijven wanneer hij iets verkeerd doet, en die bestraffing moet er eene zijn, die hij voelt. Een slagje met de zweep, bij voorbeeld, of met een rietje. Sla den hond echter nooit in een oogenblik van opwinding. Heeft hij een fout gemaakt, roep hem dan niet bij u om hem te slaan; een eenvoudig „foei! foei! Mag niet!” op ietwat barschen toon is voldoende, en de hond begrijpt het onmiddellijk. ☼ Een nadere wijze om den hond te straffen is de volgende: Is de hond bij voorbeeld ongehoorzaam geweest, of ook maar koppig, langzaam in het uitvoeren van een hem gegeven bevel, roep hem dan bij u, beknor hem en neem hem eenvoudig aan de lijn. Laat hem eenige minuten, vijf of tien, bij voorbeeld, aangelijnd naast u loopen, zonder hem iets te zeggen, doende alsof hij er niet is. Laat hem dan los, roep hem weer terug en streel hem, indien hij behoorlijk gehoorzaamt. Doet hij het liever niet, dan begint het spelletje opnieuw, tot hij uit eigen beweging weer bij u komt. ☼ Het zal vaak gebeuren, dat de hond eene kastijding inderdaad verdiend heeft, vooraleer de dresseur gelegenheid krijgt om hem aan de lijn te nemen. Doet zich dat voor, dan moet

ervoor gezorgd worden, dat het dier niet ziet dat gij den arm opheft om het te slaan. Geleerd door de ondervinding weet hij wat die beweging beteekent en diensvolgens zal hij doen wat mogelijk is om den dans te ontspringen. Het gevolg daarvan is, in de meeste gevallen, dat de hond handschuw wordt. Zoodra dus de dresseur bemerkt dat er gelegenheid is om hem een slag te geven, moet hij de zweep of het riet, waarmee hij voornemens is te slaan, over den schouder leggen en wachten met slaan tot zich een gunstige gelegenheid daartoe voordoet. (Wordt vervolgd). L. S.

Ontvangen boeken.

☼ Van de kweekerij Duinvoet te Wassenaar ontvingen wij haar Prijscourant van vaste planten, wilde planten, rotsplanten, heesters en dahlia's, herfst 1923, lente 1923.

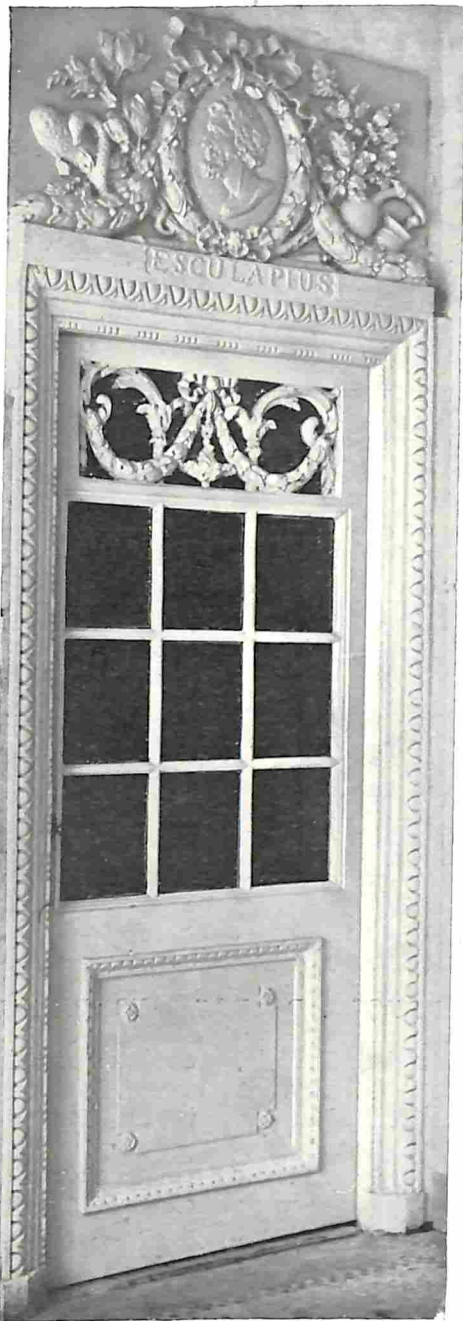

Foto van Heusden.

"T DEURTJE IN „DE APOTHEEK VAN BREECAMP”.

BRUGGE.

(Slot).

MAAR in den aanvang der 14e eeuw leek 't, alsof het geluk voor altijd met de Bruggenaren zou zijn. De stad was buitengewoon sterk en machtig. Een burgerlijke ridderschap waren de stedelingen, trots op hun versterkte veste, hun geweldig belfroot, vast verbonden in hun gilden, die gehoor hadden gegeven aan den democratischen roep van Jacob van Maerlant. En reeds stonden ze op het punt een zeer uitgebreid democratische macht te verwerven, toen Philips de Schoone als koning van Frankrijk optrad. Philips de Schoone, die vóór alles centralisatie wilde, een grooter Frankrijk wilde scheppen en daarom Vlaanderen met zijn communititeiten aan zijn landen wilde toevoegen. Hij bracht verdeeldheid tusschen Gui van Dampierre en zijn onderdanen, gebruikte die verdeeldheid als voorwendsel om voorzichtig aan te vangen met de annexatie van Vlaanderen. Aanvankelijk scheen zijn voornemen te gelukken. Maar toen hij stoutmoediger optrad, den graaf gevangen nam met een groot aantal Vlaamsche edellieden, zelve naar Brugge reisde, den hardvochtigen Jacques de Châtillon, oom van de koningin, Jeanne van Navarre, tot gouverneur aanstelde, keerde de kans. Jacques de Châtillon beging de onvoorzichtigheid de zelfbewuste Bruggenaren te vernederen, door aan te vangen met de ontmanteling der stad. Dát verdroegen Vlaanderens vrije burgers niet. Reeds

had Pieter de Coninc, wever, zich in verbinding gesteld met de zonen van den gevangen graaf. En toen het oogenblik van ingrijpen was gekomen, wist de Coninc, tezamen met den slager Jan Breidel, de gildebroeders mee te sleepen door zijn welsprekendheid. Dan ontzetende zich de opstand tegen Philips den Schoone. Aan het hoofd stelde zich de kleinzoon van graaf Gui, Willem van Gulik. Maar Jan Breidel leidde de Bruggenaren, die in den aanvang der maand Mei

van het jaar 1302 optrokken naar de grafelijke residentie Male, waar een koninklijk arsenaal was gevestigd. Ze plunderden het kasteel en vermoordden de bezetting. Dan valt Willem van Gulik met alle macht de Leliaerts aan. Een gezantschap van Gentenaren komt om een verbond met Brugge te sluiten; als ze echter in hun stad terugkomen, zijn hun stadgenooten volkomen van inzicht veranderd. Pieter de Coninc tracht Gent met geweld tot de partij der Klauwaerts te brengen. Maar weer weigert de stad en de Coninc keert naar Brugge terug, Gent, de Vlaamsche stad, in vrede latend. Als hij echter aankomt voor de muren van Brugge zijn de poorten gesloten. De Vlaamschgezinden waren met vrouw en kind naar Damme en Aardenburg heengegaan, de Franschen zouden ongewapend 17 Mei 1302 Brugge binnentrekken. Aanstonds verbrak Jacques de Châtillon deze belofte, een weluitgerust leger verschijnt binnen de muren en het gerucht verspreidt zich onder de bevolking, dat de Franschen hun wapens niet zullen neerleggen, om altijd gereed te zijn de burgers te vermoorden. Breidel en de Coninc worden gewaarschuwd, wat er staat te gebeuren en aan het hoofd van hen, die heengingen naar Damme en Aardenburg, trekken ze naar Brugge terug. Jacques de Châtillon viert feest in zijn paleis, half slapend houden de vermoeide schildwachten de wacht. Maar de gildebroeders waken en als den volgenden dag de Klauwaerts, 7000 man sterk, naderen, zijn ze weldra binnen de stad. Dan davert 't van alle kanten: „Vlaanderen den Leeuw! Schild en vriend!” De Franschen zijn verloren. Van alle kanten treedt hun de dood tegemoet. Châtillon

moet vluchten om zijn leven te redden, werkelijk gestreden wordt slechts op het wijde Marktplaatsje: de Franschen laten er meer dan 1400 man. De „Brugsche metten” luiden een nieuwen tijd voor Brugge in: een democratische regeering vestigt zich op het stadhuis, de rechtspraak geschiedt in de Vlaamsche taal, in het Vlaamsch wordt voortaan in de Hallen de geheele gemeenschap rekening en verantwoording gegeven van het beheer der stad. En de Gulden Sporenslag, waarin de Fransche edelen totaal werden vernietigd, was een bevestiging te meer voor de vrijheid van Vlaanderen. Voor Vlaanderens helden werd op de Grootte Markt 15 Augustus 1887 een monument opgericht. Zij zijn zeker van groote betekenis geweest, niet alleen voor Vlaanderens vrijheid, maar ook voor Brugschen bloei. In 1309 was de handel te Brugge zoo belangrijk, dat het aandeel der stad in de belastingen 13½ pCt. bedroeg, een aandeel, dat in 1630 tot 5 pCt. was gedaald. Vijftigduizend werklieden vonden er werk, de meesten in de lakenfabricage. De lakenkooplieden en zij die linnen verkochten, waren dan ook, met de garenverkoopers en de bierbrouwers het eerste lid der stedelijke gilden, die inderdaad vazallen waren der gemeente, jegens wie zij militaire en financiële verplichtingen hadden, en die hun nauwkeurig omschreven politieke en industriele rechten toestond. Maar reeds honderd jaar later begint Brugge's verval, in hoofdzaak te wijten aan de verzanding van het Zwin, den zeearm, die Brugge, over Sluis, met de Noordzee verbond. Al in 1410 was de scheepvaart tot Sluis moeilijk. Twee eeuwen lang worstelt Brugge tegen die verzanding:

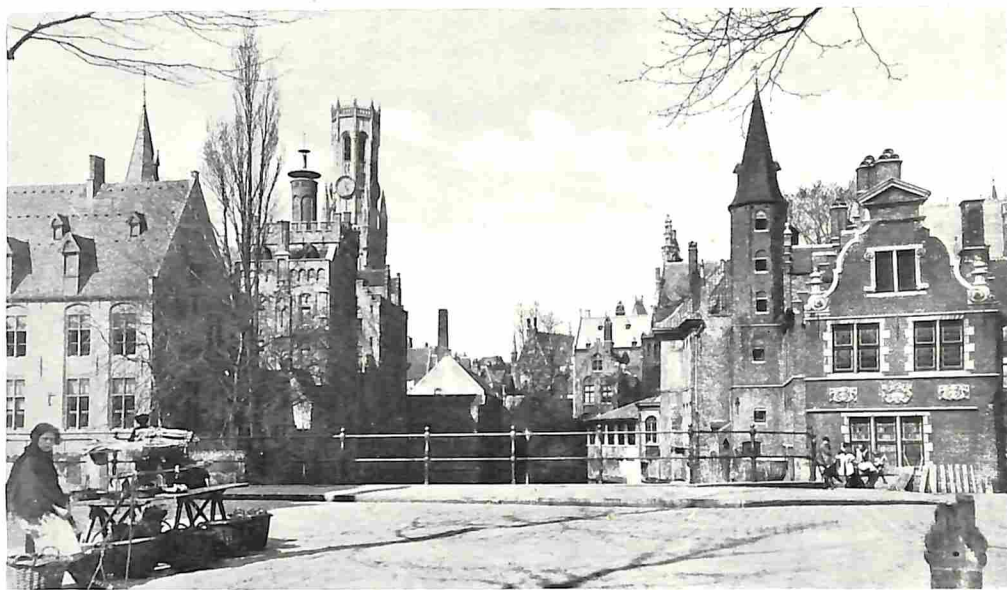

Foto Arthur Brusselles.

BRUGGE. DE ROZENHOEDKAAI.

talooze commissies konden het kwaad niet keeren, een plan van Lancelot Blondeel, in het archief te Brugge bewaard, en dat bijzonder veel gelijkenis vertoont met een ontwerp van Baron de Maere van Aertrijke, in de laatste jaren tot uitvoering gebracht, werd niet gebruikt. Een andere, ernstige oorzaak voor het verval van Brugge, was de desorganisatie der Duitsche Hanze in de 16e eeuw; reeds in de 15e eeuw ging het prestige der Hanze achteruit, ten gevolge van de twisten

en de overtredingen der leden. Amsterdam noch Antwerpen stoorden zich aan de privileges der Hanze, dreven handel in die koopwaren, waarvan Brugge het monopolie had, zoodat de kooplieden ten slotte naar die steden verhuisden. En eindelijk was daar de ontdekking van Amerika, die een algeheele verandering teweegbracht in de handelsgebruiken, een moderniseering, waaraan Brugge zich niet kon aanpassen. Daarbij kwam, dat Brugge geen koopvaardijvloot bezat, die zij van de 13e eeuw af had verwaarloosd. Hevige desasters richtten ook de woelige jaren in den aanvang van den 80 jarigen oorlog aan: van 1567 tot 1584 werd de stad voortdurend door de Geuzen verontrust, terwijl ook het vredejaar 1584 geen bestendiging bracht. Vijftig jaren daarna zag Brugge voortdurend veldslagen en schermutselingen.

Groot was de weelde in de 15e eeuw te Brugge. Het Hof der Bourgondische hertogen had er zijn residentie, talrijke rijke families en kooplieden woonden er, en deze allen onderscheidden zich door een goeden smaak, waarvan we nu nog overal de sporen vinden, niet alleen in de openbare gebouwen, maar ook in de particuliere woningen. Zeer speciaal Brugsch is de stijl van die particuliere woningen, zich uitend in de met lijstwerk gevulde traveeën, die de vensters der verschillende verdiepingen zóo omlijsten, dat tusschen die vensters een soort penant wordt gelaten, die het gewicht der verdiepingen opneemt. De verticale lijn accentueert deze architectuur, in tegenstelling met de constructie van houten topgevels, waarbij de horizontale lijn domi-

neert. Veel huizen hebben er trapgevels, als de Oude Huizen aan de Jan van Eyck Plaats, terwijl op de Rozenhoedkaai en bij de Blinde Ezelstraat specimina van kanteelbouw zijn te vinden. ☞ Omstreeks 1400 vinden we de eerste proeven van steenbouw, nog geïnspireerd op de houten topgevels: de oostelijke gevel van 't Gruuthuse laat deze zien. 't Gruuthuse werd omstreeks 1400 gebouwd voor Lodewijk van Brugge; 't werd alweer in de 19e eeuw gerestaureerd, radicaal, zooals Brugge dit vermag. Zelfs behield men twee verdiepingen, in de 17e eeuw aangebracht, daar waar oorspronkelijk slechts één zaal zich bevond, zoodat de verhouding tusschen de dakvensters en de bovenste vensters geheel verstoord werd. 't Gebouw is thans tot museum ingericht, waar oudheden en gildeteekenen, kostelijke kant en schrikkelijke goedendags worden bewaard. En op de wijde binnenplaats kaken kippen en mummelen witte konijntjes. Als een symbool van een triest heden? ☞ Vlak bij 't Gruuthuse — dat zijn naam dankt aan het feit, dat hier eenmaal de mout- (= grute) rechten werden geheven — bevindt zich 't St. Janshospitaal, 't St. Jans Hospitaal, ook gerestaureerd, maar dat volledig zijn kloosterkarakter behield. De gaanderij rond den kleinen kloostertoren gunt als vroeger, een schilderachtigen doorblik naar den binnengang, waar een zwart omhuld zusterke in vrome aandacht geknield terneder ligt. En in de oude, ook gerestaureerde, apotheek, glinsteren de zonneflitsen in het koper van vyzel en stamper als eeuwen geleden. Al vóór 1188 bestond dit gebouw: de tufsteen-constructie heeft nog enkele resten gelaten boven de kapel van den H. Cornelius. Voortdurend werd er bijgebouwd. Zoo dateert de absis van het koor van 1473. Kort daarop schilderde Memlinc zijn groote tryptiek voor het hoofdaltaar in het hospitaal: „Dit werck dede maken Broeder Jan Floreins alias van der Rüst broeder proffes vande Hospitale van Sint Jans in Brughe anno MCCCCLXXIX. Opus Johannis Memling”. Van Memlinc vinden we ook de beroemde reliëfschrijn, die evenwel minder verfijnd volmaakt is. Memlinc is wel de Brugsche schilder bij uitnemendheid, onderging misschien meer nog den invloed van Dirck Bouts en van Rogier van den Weijden, dan dien van Jan van Eyck. Blijkens de kronieken was hij niet slechts een uitnemend schilder, maar óók — een combinatie, die zeldzaam is — één der rijkste inwoners van Brugge. In 1480 kocht hij drie huizen aan de Heilige Jorisstraat; uit de rekeningen blijkt, hoe slechts 140 Bruggenaren groter vermogen bezaten! Wat ten slotte zijn kunstenaarstalenten geen afbreuk heeft gedaan en waarmee een gevoelig stootje werd gegeven aan het door menig „kunstminnaar” verdedigd axioma, dat een kunstenaar honger behoort te lijden! Een uitspraak, die waarlijk authentiek is! In hoeverre de gebroeders van Eyck bovenstaande dubieuze waarheid bestreefden, is mij niet bekend. In ieder geval is hun roem de eeuwen door behouden gebleven. Wel vraag ik me af, of hun tijdgenooten hun werk voldoende zullen hebben gewaardeerd, daar zij een zoo groote omwenteling in de schilderkunst brachten. Hubertus woonde te Gent, Jan van Eyck te Brugge, waar hij in 1431 in de Gouden Handstraat een huis kocht. In het stedelijk museum te Brugge vinden we menig specimen van zijn realistische kunst. ☞ De schilderkunst vond te Brugge een belangrijk centrum, daar woonde ook Petrus Christus, die er in 1472 stierf. Rogier van der Weyden wordt met Dirck Bouts als leerling van Jan van Eyck genoemd: de eerste wordt gezegd op van Eyck's atelier te Brugge te hebben gewerkt. De Renaissance geeft ons een gansche reeks Brugsche schilders. Lancelot Blondeel, vader en zoon Pourbus. Dan komen de Romanisten, uit de Vlaamsche school, die Italiaanschen

Foto Arthur Brusselles.

BRUGGE. OUDE HUIZEN AAN DE JAN VAN EYCKPLAATS.

invloed ondergingen, van wie de beide kunstenaars van Oost met vele doeken in kathedraal en Notre Dame vertegenwoordigd zijn. ☞ En zoo komen we bij de twee voornaamste bouwwerken van Brugge: de Kathedraal van den Verlosser en de Onze Lieve Vrouwekerk. Als een vestingtoren verheft zich de toren van de eerste ten hemel, volkomen afwijkend voor onze Hollandsche visie van ieder beeld, dat we ons van een kerktoeren vormen, eerder getuigend van wereldlijk machtsvertoon dan van eerbiedige godsvrucht. Wel overheerschend de stad, niet haar heffend naar hemelschen sfeer. Reeds in de 7e eeuw stichtte Sint Eloi hier een kapel, alreeds lang vergaan; het oudste deel, het benedenste deel van den toren dateert van 1116. Buitengewoon eenvoudig is het geheele gebouw, van rooden baksteen opgetrokken, gelijk vaak in West-Vlaanderen wordt aangetroffen, en van binnen wordt men getroffen door de prachtige verhoudingen, welke aan het schip een zekere gestrengheid verleenen. De 19e eeuw met haar restauratiewoede was niet tevreden met de sporen van vroegere polychrome muurschilderingen, welke in 1871 werden ontdekt, maar liet deze geheel vernieuwen, een vernieuwing, die altijd, zoo ook hier, afbreuk doet aan de oude schoonheid. Vele zijn de kunstwerken, hier bijeengebracht: een niet gering aandeel heeft Jakob van Oost de Oude gehad. ☞ Indrukwekkender en bekorender is de Onze Lieve Vrouwekerk: kleiner, intiemer, maar godvruchtiger is haar allure. Ook aan haar werd eeuwen aaneen gebouwd: de kapel, waaraan ze haar bestaan ont-

Foto Arthur Brusselles.

BRUGGE. DE JAN VAN EYCKPLAATS.

leent, werd in 875 gesticht, naar de legende luidt door Bonifacius, die in 755 als bisschop van Mainz stierf. Hij is de schutspatroon van de tegenwoordige kerk, die als kostelijk staal der gothiek haar ontstaan reeds vestigt in den aanvang der 13e eeuw. Vele zijn ook de kunstenaars, die hier medewerkten ad majorem dei gloriam. Daar is Quellinus, daar is Pourbus met een prachtige tryptiek, daar is wederom werk van Jacob van Oost den Oude. Maar het allernemendste is wel het grafmonument van Maria van Bourgondië, de vrouw van Maximiliaan van Oostenrijk, wiens gediende ze niet lang deelde. Immers ze stierf, pas 25 jaar oud, aangebeden door het volk. En haar nagedachtenis werd door Peter de Beckere, goudsmid en metaalsmelter te Brussel, voor altijd levend gehouden met het minutieuse en toch zoo eenvoudige en harmonisch gehouden koperen statue van haar jeugd, dat de rust der eeuwigheid in zich draagt. Prachtig ook is de vanzelfsprekende verdeling der wapens op de wanden der sarcophaag. Het grafmonument van Karel den Stoute, dat een pendant van de Beckere's kunstwerk poogt te zijn, mist juist die vanzelfsprekende soberheid, welke Maria's grafteeken een „wonder om te aanschouwen” maakt. Als we deze grafstede verlaten, is onze laatste gang naar een liefelijke, wel zeer menschenlijke Madonna met kind, een werk van Michel Angelo, waarschijnlijk voor 1509 gebeeldhouwd.

Wat vooral in Brugge opvalt is de angstvallige conserveering van al het oude schoon, een schoonheid, welke het zuiverst bewaard bleef daar, waar restauratiezucht 't minst in copieerlust onttaarde. Zoo geeft de doorkijk door de Blinde-Ezelstraat, de inkiijk op Rozenhoedkaai, op Spiegelkaai, de algeheele aanblik van Augustineri en Groene rei ontroerementen. En de Jeruzalemkerk, die een copie zou zijn van de kerk van het Heilig Graf, wars van decoratieve ornamenten, toont ons een Brugge, waar niet alleen rijkdom en weelde, maar het Geloof zich openlijk en zeker vertoont. In de structuur der kerk werd het Oostersche accent een goed geslaagde aanvulling van vereenvoudigde gothiek, in de benedenkapel werd een nabootsing gegeven van het Heilige Graf, een uiting van godsvrucht, welke haar imponeerende uitwerking niet mist. En der is ook de omgeving der Jeruzalemkerk, oud en minder voor toeristen pasklaar gemaakt. Wat voor mij een bekoring te meer mag heeten, hoe ondankbaar 't ook klinkt jegens hen, die zich beijverden het glorieuse Brugsche verleden voor immer vast te leggen.

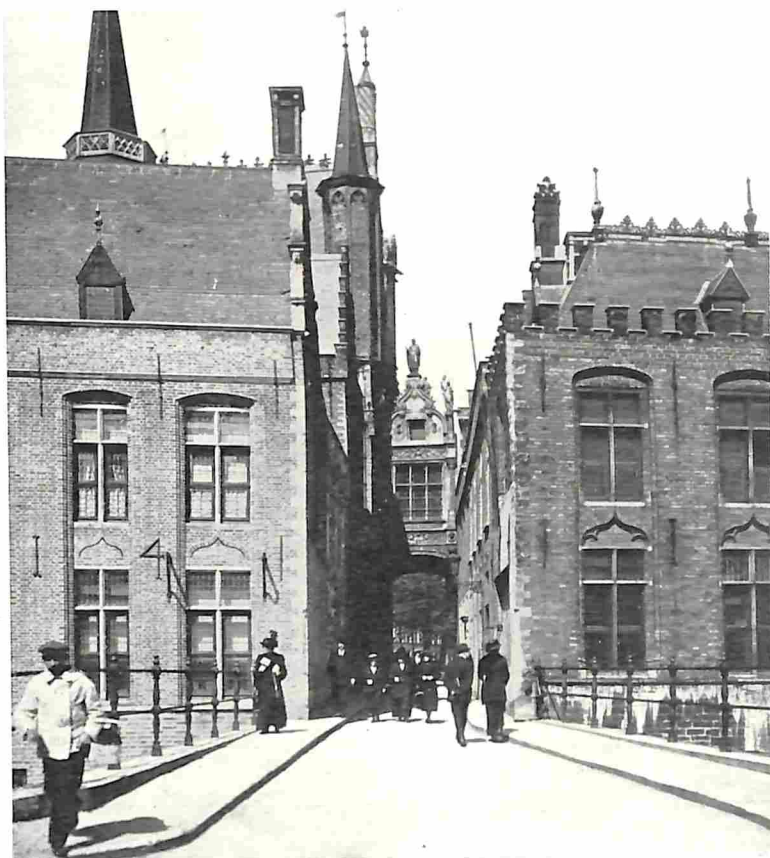

Foto Arthur Brusselles

BRUGGE. DE BLINDE EZELSTRAAT.

GERRIE

5) door J. VAN DER VEEN.

ZOO gebiedend had hij nog deed haar gesproken. Ze dacht aan de vele avonden, dat hij haar thuis alleen had gelaten, ze dacht aan de vele keeren, dat hij geen tijd had gehad, al was hij thuis, om zich met haar te bemoeien. En ze zei met iets bitters in haar stem: „Jij hebt nimmer reden tot klagen gegeven, jij bent nooit te kort geschoten. Jij had je werk, om je bezig te houden, je gaf mij te eten en liet me overigens mijn gang gaan. Wat kon het jou schelen, wat ik deed, terwijl jij op je kantoor zat? Wat kon het jou schelen, welke verlangens in mijn hart sluimerden, welke gevoelens mij beheerschten?” „Het is nu eenmaal de plicht van een vrouw, zich te onderwerpen, wanneer het levenswerk van den man hem opeischt”. En alsof ze zijn opmerking niet gehoord had,

vervolgde Arda: „Eens was het tusschen ons, zooals het behoort te zijn tusschen twee jonggehuwden. Toen heb ik me nooit iets te verwijten gehad. Maar langzamerhand liet je me steeds meer alleen, mijn stil beroep op je hulp en steun werd afgewezen. Indien in mijn hart, om die tegen te gaan?” „Moet ik daaruit opmaken, dat je neiging voor Alfred mede oorzaak is geweest van zijn gedrag?” In zijn koele stem klonk zijn beleedigde mannelijke waardigheid. Ze zweeg en ze begreep, dat hij dit als een beleediging opvatte. Maar het kon haar niet schelen. Ze voelde een neiging, om nog meer te zeggen. Ze had zoo lang gezwegen. Het wocde en kookte in haar binnenste, en de koude meerderheid, waarmee hij haar behandelde, prikkelde haar tot verzet. „Het is dus toch waar”, zei hij, en voor het eerst sprak zijn toon en zijn gelaatsuitdrukking van een heftiger emotie, „ik begrijp niet, hoe je je zelf zoo hebt kunnen vergeten, ik wist niet, dat ik me zoo in je had vergist. Wat ben je dan toch voor een vrouw?” Ze richtte zich op, en hoewel ze wist, dat ze geminacht werd, lag er iets van zelfbewustheid in haar houding. „Wat ik voor een vrouw ben, vraag je? Goed, dat zal je nu weten, en 't is je eigen schuld, dat je het niet eerder geweten hebt. Ik ben een vrouw, die behoefte heeft

aan liefde en uitingen van liefde. Als je een oogenblik je eigen neigingen, terzijde had kunnen stellen, en de moete had genomen, door te dringen in het zieleleven van het domme kind, waarvoor je mij hield, dan had je dat geweten. Als ik iemand liefheb, vraag ik niets voor mezelf en verlang slechts te geven, maar alles, wat ik je wilde geven, heb je met een onverschillig gebaar naast je neergelegd. Wat ik voor een vrouw ben, vraag je? Toen ik Alfred vijf jaar geleden ontmoette, en wij el- kander liefhadden, heb ik den avond voor we van elkander moesten gaan, me naar zijn kamer begeven en me enkel uit liefde aan hem gegeven. Daar, nu weet je alles. Eens moest ik het je toch zeggen!” En alsof ze haar krachten met deze hartstochtelijke woorden had uitgeput, zonk ze achterover in haar stoel en bleef doodsb- leek liggen. „Arda”, riep Henk, „dat is niet waar, zeg, dat het niet waar is”, en in zijn stem klonk wan- hoop

en verdriet, „zeg, dat het niet waar is”. Maar hij kreeg geen antwoord, het was enige oogenblikken onheilspellend stil tusschen hen. „Goed”, zei hij toen op doffen toon, „ik moet het gelooven, ik kan me nu voorstellen, hoe jullie elkaar met blijdschap hebt weergevonden, hoe zijn gezelschap je heeft schadeloosgesteld voor de verwaarloozing door je man. Ik behoef niets meer van je te weten, ik geloof je toch niet meer. Ik moet over dit alles nadenken, ik ben niet gewend, te leven in een sfeer, waar dergelijke schandaaltjes tot de gewone dingen behooren. Voorloopig zullen we hier niet samen blijven”. Hij hield op, toen de deur open ging. Gerrie kwam binnen, blijkbaar zoo uit haar bedje, de bloote beentjes staken onder het nachtponnetje uit en met haar rechterknuistje wreef ze zich in de oogjes. Toen knipoogde ze tegen het licht en zei: „Gerrie wil bij Moesje zijn, moesje niet huilen”. Arda was plotseling opgestaan, ze wankelde naar haar kind, en nam het in de armen, ze kustte haar blonde krulletjes, ze boog haar hoofd voorover en de tranen liepen langs haar wangen. Henk stond dit alles aan te zien. Wat ging er in dat oogenblik in hem om? De liefde voor zijn kind, de liefde voor zijn vrouw, zijn gekrenkte trots en zijn groot verdriet, dat alles warrelde door zijn gedachten en maakte hem ongeschikt tot handelen. Hij voelde een groote

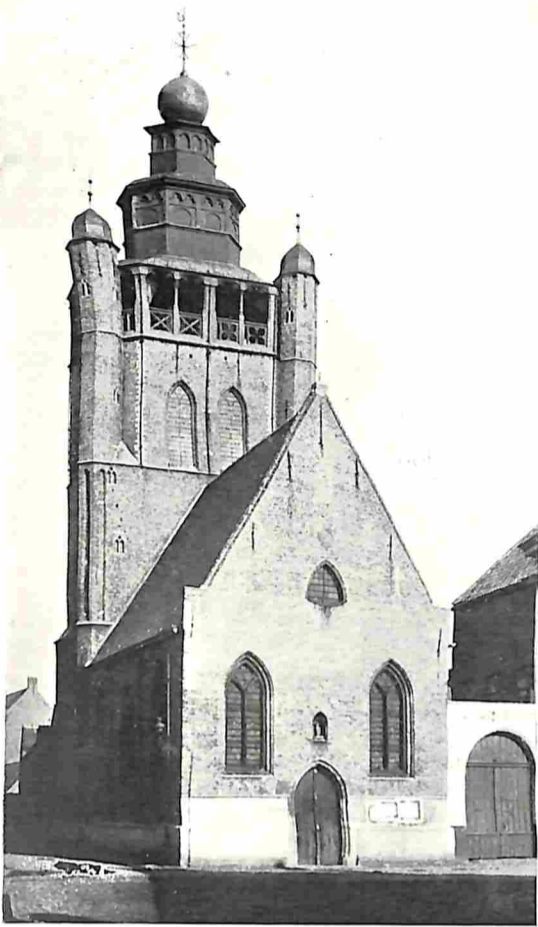

Foto Arthur Brusselles.

BRUGGE.
DE JERUZALEMKERK.

behoefte om alleen te zijn en kalm den toestand te overzien. Toen Arda haar kind neerzette, nam hij, geleid door een plotselinge ingeving, Gerrie bij de hand, ging met haar de kamer uit en sloot de deur achter zich dicht. Toen bleef Arda geheel alleen.

V.

☒ In het leven van alle menschen, ook van de sterksten onder ons, is wel eens een oogenblik geweest, dat eigen kracht niet kon helpen. Moegestreden en uitgeput, kwamen we in omstandigheden, dat in enkele oogenblikken over

onze toekomst moest worden beslist. We konden alle invloeden niet op hun juiste waarde schatten, bij intuïtie namen we een beslissing, sloegen we een weg in, die ons toevallig in de juiste richting voerde, en als we later aan dat moment terugdenken, zeggen we, dat een goede engel ons toen heeft bijgestaan. In dergelijke omstandigheden verkeerde Arda, toen ze het huis van haar man, haar eigen huis verliet. Ontmoedigd door de ijskoude minachting, waarmee haar man op haar neerzag, innerlijk overtuigd, dat ze zich als een onwaardige vrouw had gedragen, en dat het misverstand tusschen Henk en haar nimmer uit den weg zou kunnen worden geruimd, bezielde haar maar één gedachte: weg uit zijn nabijheid, weg uit de atmosfeer van verguizing, die ze om zich voelde. ☒ O, indien ik slechts thuis was geweest, op dat oogenblik, toen ze instinctief haar schreden naar mijn woning richtte! Maar er was geen goede engel, die haar weg met den mijnen samenbracht. Ik zat op de kamers van Alfred op dezen te wachten, en toen Arda een toevlucht zocht in mijn thuis, vond ze daar den eenigen persoon, die ze in deze omstandigheden in geen geval mocht ontmoeten, Alfred de Coudraz. Ze had hem lief en haar gemoedstoestand maakte haar tot alles in staat, terwijl Alfred wist, dat zij de eenige vrouw was, voor wie hij een ernstig gevoel zou kunnen koesteren. Toen ik, gedreven door een voorgevoel van naderend onheil thuis kwam, waren ze samen vertrokken. ☒ Dien middag heb ik niet werkeloos doorgebracht. Alle kansen om hen te achterhalen, om hen te doen terugkeeren, heb ik uitgeput, maar het was tevergeefs. 's Avonds laat kwam ik thuis met de overtuiging, dat er van terugkeeren geen sprake meer kon zijn, en dat ik de zorg voor de toekomst van mijn vriendin aan een hoogere macht moest overlaten.

VI.

☒ Pogingen, die later aangewend werden, om iets aangaande het lot van het paar te vernemen, hadden geen resultaat. Toevallig wist ik het adres van den kunsthandelaar te Parijs, die zich met den verkoop van Alfreds schilderijen belastte. De eigenaar verklaarde, dat hij me geene mededeelingen aangaande zijn cliënt kon doen. Ik gaf echter den moed niet op, en bereikte ten slotte, dat hij me ongeveer twee jaar later de mededeeling deed, dat Mr. Coudraz langen tijd in een klein plaatsje in Zuid-Frankrijk had gewoond en dat hij daar een half jaar geleden gestorven was. Aangaande eene dame, die met hem had samengewoond, kon hij me niets vertellen.

Ook mijne nasporingen bij de autoriteiten ter plaatse brachten me geene nadere inlichtingen, dan dat hij aldaar eenigen tijd had gewoond in gezelschap van een dame, die echter na zijn dood spoorloos verdwenen was. ☒ Henk van Druyn was door het voorgevallene een ander mensch geworden. Vroeger had hij Arda in hoofdzaak de plichten der conversatie laten vervullen, maar ging ook zelve geregeld om met een kleinen kring van vrienden. Nu kwam hij bij niemand en ontving zoo goed als niemand. Hij gaf zich uitsluitend aan zijn werk. Ik hield hem vooral in het begin trouw op de hoogte van mijn nasporingen naar Arda, en hij hoorde me met belangstelling aan, maar slechts bij uitzondering uitte hij zijn eigen gevoelen. „Men” geloofde, dat hij de ontrouw van zijn vrouw met gelatenheid droeg, en hij deed nimmer iets, om deze gangbare meening te weerspreken. Maar ik wist beter, ik wist, dat zijn levensgeluk verwoest was, en dat alleen zijn groote energie en levenskrachtige natuur hem in staat stelden, hard te werken en te zwijgen. Voor de opvoeding van Gerrie was een vrouwelijk familielid op leeftijd in huis genomen; Gerrie noemde haar tante en hield niet erg van haar, misschien alleen reeds om het feit, dat ze de plaats innam van haar verafgode moeder, die jong en vroolijk en kinderlijk was geweest. ☒ Ik had me niet door de groeiende eenzelveheid van Henk laten weerhouden, om hem en zijn dochter mijn geregelde bezoeken te brengen en voelde, dat de genegenheid, die het kind mij toedroeg, iets warm en moois was in mijn jonggezellenbestaan. Dat is gelukkig nimmer veranderd, en de gevoelens, die tusschen ons bestaan, koester ik als iets teers en goeds. Ik beschouwde ze als een nalatenschap van de ongelukkige vriendin, wier gedachtenis voor mij is als een stille bede, om mijn zorgen te blijven wijden aan haar kind. Ik zeide, dat alle nasporingen tevergeefs waren. Nimmer heb ik begrepen, dat dit inderdaad de gelukkigste oplossing was, vóór ik de ontmoeting had, die als een donkere vlek in mijn geheugen is blijven hangen, en waarvan ik het geheim nooit aan een ander heb kunnen toevertrouwen. ☒ Het zal ongeveer tien jaar later zijn geweest, dat ik me met een paar vrienden in Londen bevond. We

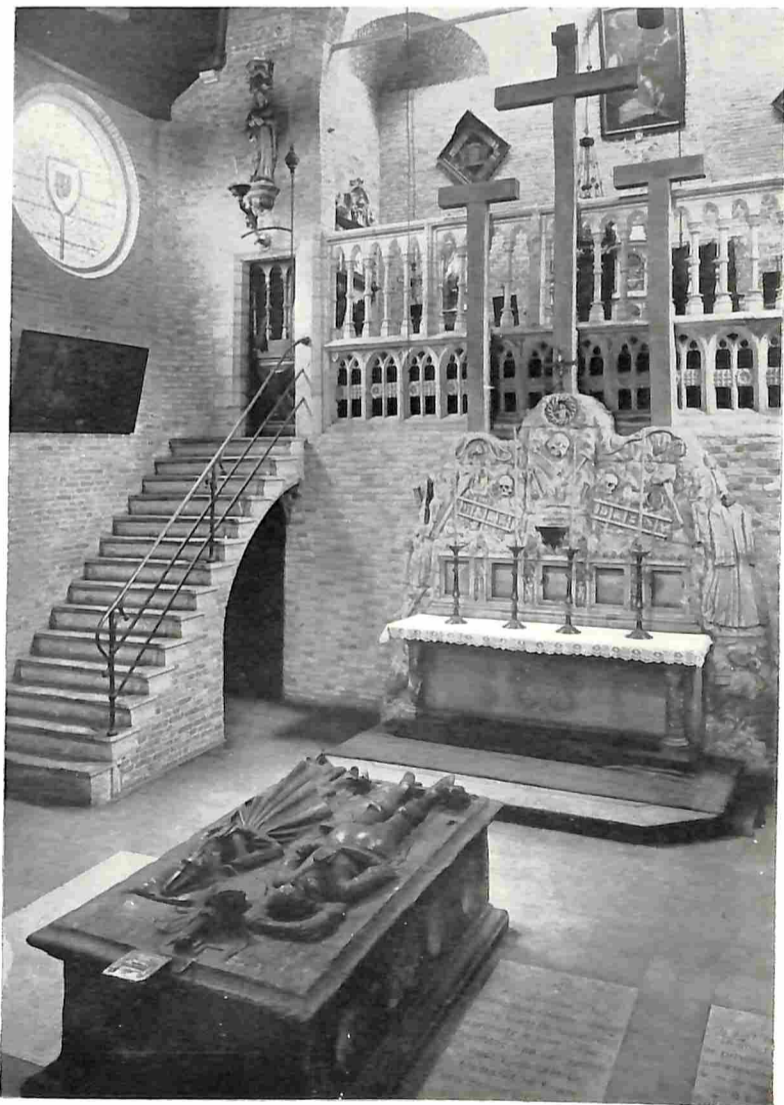

Foto Arthur Brusselles.

BRUGGE.
BENEDENKAPEL IN DE JERUZALEMKERK.

hadden den avond doorgebracht in het groote operagebouw van Covent Gardens en begaven ons na afloop naar een artiesten-nachtcafé in the Strand. We zochten een plaats en toen we goed en wel gezeten waren, en ik de omgeving eens opnam, herkende ik aan een der naburige tafeltjes direct Arda. Ook zij herkende mij en maakte een beweging van verrassing. Een heer, die tegenover haar zat, had haar blik gevolgd, en zijn oogen ontmoetten de mijne. Toen richtte hij zich tot haar en spraken ze eenige oogenblikken op gedempten toon met elkaar. „Die heer daar”, zei Arda vervolgens op duidelijken toon, „is een vriend van me uit den goeden ouden tijd. Hij zal me een genoeg doen met eenige oogenblikken aan dit tafeltje te komen zitten”. ☼ Ik was nog niet bekomen van mijne verbazing, maar bij hare woorden, die op een onbewogen toon werden gezegd, stond ik op, en nog iets onzeker in mijn houding, nam ik plaats op den stoel, dien ze mij zonder zich overigens te bewegen, met een hoofdnik aanwees. „Laat ik de heeren even aan elkander voorstellen”, zei ze op denzelfden toon. Ze noemde twee namen zonder iemand aan te zien. We stonden beide op en bogen. Van dat oogenblik af bleef de vreemdeling onbeweeglijk zitten, gehuld in een beleefd, maar beslist stilzwijgen. Ik moet eerlijk bekennen, dat ik uiterlijk de minst kalme van ons drieën was. Ik stamelde eenige beleefde woorden over ik weet niet meer wat en informeerde naar hare omstandigheden. ☼ „Laat maar”, zei ze met een korten lach, „ik heb veel ondervonden, maar wat komt dat er op aan? Ik heb je alleen maar aangesproken, om de stem van een ouden kennis weer eens te hooren. Maak je over mij geen zorgen. Ik klaag niet en heb niets te klagen. Als men jong is, stelt men eischen aan het leven en koestert illusies, zoo lang, tot men weet, dat het leven geene illusies verwezenlijkt. Dan neemt men de dingen, zooals ze nu eenmaal zijn. Je denkt wel eens, dat je het onvolmaakte in het leven kunt ontvluchten, maar dan zie je in andere omstandigheden het onvolmaakte aan alle kanten om je heen oprijzen, overal, waar menschen zijn en zoo lang als het leven duurt”. ☼ Ik zat te luisteren en vroeg me af, wat er in haar houding, in haar stem en haar gedachten veranderd was. Ze leek uiterlijk zoo sprekend op de Arda van vroeger, en als ik ze hoorde spreken met haar koele stem, was ze voor mij een volslagen vreemde. ☼ „Wil je even gaan afrekenen en mijn kleeren halen”, sprak ze tegen den heer tegenover haar, „dan gaan we heen”. Zonder een woord te spreken stond hij op. Toen waren we alleen, en wanhopig zocht ik naar woorden, om tenminste één oogenblik door te dringen achter den muur, dien ze om haar inniger gemoedsleven had opgericht, één oogenblik, waaraan ik later met sympathie zou kunnen terugdenken. „Kan ik niet wat voor je doen?” vroeg ik. Ze lachte haar korten, harden lach. „Wel neen”, zei ze, „wat zou je voor me kunnen doen, maar dat is ook niet noodig”. ☼ Ze dacht een oogenblik na. „Ja, toch”, zei ze, „je kunt twee dingen voor me doen. Ten eerste, vertel me, hoe het gaat met... met mijn dochttertje”. „Gerrie groeit op tot een allerliefst meisje”, zei ik, blij, te weten, waarover ik moest spreken. „Ze is eenigszins streng opgevoed, leert gemakkelijk en heeft muzikale neigingen. Thans op haar dertiende jaar speelt ze reeds heel aardig piano. Van uitgaan houdt ze niet veel, ze heeft eenige neiging tot dweepen en geeft al haar genegenheid aan haar vader, die ook haar zeer liefheeft, al laat hij het slechts zelden merken”. ☼

Foto Arthur Brusselles.

BRUGGE IN WINTERKLEED.
AAN DE AUGUSTINERREI.

Ik vertelde eenige bijzonderheden uit haar schooljaren en vervolgde: „'t Is een zacht en goed kind, dat bij al haar kennissen zeer gezien is, ze heeft glanzend bruine krulletjes en groeit op als het sprekend evenbeeld van haar moeder”. ☼ Arda zag me aan, en ik herkende de oogen van vroeger. Thans was ik aan de binnenzijde van den muur. „Ik wist het”, zei ze, „reeds als kind heb ik in haar al de eigenschappen van mezelf ontdekt. Ik weet, dat ze in alles steeds op mij zal gelijken. God geve, dat die gelijkenis...” ☼ Ze hield op, en we wisten beide, wat ze wilde zeggen. „Luister”, zei ze en voor een oogenblik was de oude gloed in haar blik, „beloof me, bij al onze oude herinneringen, beloof me plechtig, dat je voor haar zult zorgen. Ik ben zoo ver van haar vandaan, jij kunt toezien, dat ze opgroeit tot een goede en sterke vrouw. Beloof me, dat je je best zult doen en haar niet uit het oog verliezen. Zul je?” en in haar smeeken lag iets van de oude onrust. „Ik beloof het”, zei ik en reikte haar voor het eerst de hand. We zagen elkander aan en ik voelde dat oogenblik als een duur bezworen gelofte. Toen werd ze weer rustig. ☼ Haar partner kwam terug met haar mantel en hoed en hielp haar zonder een woord te zeggen. Daarna

wendde ze zich tot mij. „Het ga je goed”, zei ze kalm. „Vaarwel”, zei ik, terwijl ik diep bewogen haar hand drukte. Het volgende oogenblik was ze verdwenen. ☼ ☼ Veertien dagen later zat ik in de woning van Henk en Gerrie, en doorleefde al de indrukken van dat nachtelijk uur in the Strand opnieuw, terwijl ik luisterde naar het spel van Gerrie, die voor de piano zat. Zachtjes bewoog haar hoofdje mee met het rytme van haar spel. Het lichtblauwe toiletje kleurde wonder goed bij haar glanzende lokken en het blanke halsje. Rustig gleden de vingers over het klavier en met haar zachte stem zong ze innig die heerlijke schepping van twee dichtelijke geesten:

„Du bist wie eine Blume
So hold und schön und rein;
Ich schau dich an und Wehmut
Schleicht mir ins Herz hinein”.

Toen was de gedachte aan haar moeder zoo sterk in me, dat ik een oogenblik me verbeeldde, Arda daar voor de piano te zien zitten. Heel stilletjes ben ik opgestaan en heb zegenend de handen op haar hoofdje gelegd,

Betend, dass Gott dich erhalte
So rein und schön und hold.

EINDE.

Ontvangen Boeken.

☼ De Centrale Vereeniging voor School- en werktuinen zond ons hare uitgave: „De school- en werktuin in Nederland. Zijn beteekenis en verbreiding.” Met illustraties, kaarten en voorbeelden, door H. Dilling, secretaris der Centrale Vereeniging voor School- en Werktuinen. ☼

☼ Scheltema & Holkema's Boekhandel deed in dit najaar het derde tot en met het achtste deel van de uitgave „Sprokkelingen in Nederland” verschijnen. In deze deelen worden de Wereldlijke Openbare Gebouwen afgebeeld van Noord-Holland, Amsterdam, Zuid-Holland, 's-Gravenhage, Zeeland, Noord-Brabant, Limburg, en de rest van het land. Zooals men zich zal herinneren, bevatten deel I en II, het vorige jaar verschenen, de poorten en muurtorens in ons land. In ons volgend nummer wordt op deze uitgave teruggekomen.